

Ingvild H. Rishøi

Stargate

božićna priča

S norveškog preveo

Edin Badić

Ingvild H. Rishøi: Stargate, božićna priča

Biblioteka Stilit

Urednik Marko Gregur

Naslov izvornika *Stargate. En julefortelling*

Copyright © Ingvild H. Rishøi, 2021.

© za hrvatsko izdanje Neolit, 2025.

© za prijevod Edin Badić i Neolit, 2025.

Published by agreement with Paloma Agency

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez pisanog dopuštenja nakladnika.

Otisnuto u rujnu 2025.

ISBN: 978-953-8563-06-5

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske

This translation has been published with the financial support of NORLA, Norwegian Literature Abroad
Prijevod ove knjige objavljen je uz financijsku potporu organizacije NORLA

Ponekad pomislim na Tøyen¹. I tada mi se Tøyen pojavi pred očima, sasvim jasno.

Ljudi izlaze iz samoposluge s vrećicama i guraju dječja kolica kroz snijeg, djeca trče u školu dok im ruksaci poskakuju na leđima, domar na velikom odmoru puši kraj ulaza. Onda se snijeg otopi i smeđa božićna drvca trunu ispred zgrada, travnjaci se zelene i čičkaju maslačcima, život teče dalje, ljudi koračaju ravno, zateturaju, a onda opet uhvate ravnotežu. Bebe se rađaju, starci umiru, a domar se na velikom odmoru naslanja na stup na ulazu i ispuhuje dim u nebo.

Tada on pomisli na mene. Sve je on razumio, sada to shvaćam. Pogled podiže iznad krovova i prisjeća se svega.

¹ Jedna od najgušće naseljenih i najsiromašnijih četvrti u središtu Osla, koja se još od sredine 19. stoljeća povezuje s radničkom klasom te skromnim životnim i stambenim uvjetima (nap. prev.).

Opet si ovdje?“ dobaci mi domar.
„Stao je pred svoj stup na ulazu, iz džepa izvadio kutiju cigareta. A ja sam stajala gdje i uvijek, odgovarala što i uvijek.

„Aha“, odgovorim.

„Znaš da se to ne smije?“ upita on.

Onda sam mu odgovorila kako me tata naučio.

„Pravila su tu da se krše.“

Paduckao je snijeg. Netko je iza nas vikao *eci, peci, pec, ti si mali zec*. Domar se sav pogurio da zapali cigaretu. Zatim smo nastavili:

„Znate da se to ne smije?“ upitam.

„Pravila su tu da se krše“, odvrati domar. „Opet si joj dala svu hranu?“

Kimnula sam. Jer vjeverica je već bila ovdje, ta jedina vjeverica u Tøyenu, i najljepša, znala je kad je veliki odmor, i tad bi došla. Domar je pridržao cigaretu između usana i iz džepa izvadio užinu. Razmotao je aluminijsku foliju, prepolovio burek i pružio mi jednu polovicu koja se još pušila. Žena mu ga je bogme znala spakirati.

„To ti je ono, *circle of life*“, reče domar. „Ti hraniš vjevericu, ja hranim tebe.“

„Što je točno *circle of life*?“ upitam.

„Filozofija“, pojasni on. „Ovdje radim kao domar, znaš. Ali u svojoj sam domovini bio veliki mislilac.“

Okrenuo se i ispuhnuo dim na drugu stranu.

„To ti je prednost kad si doseljenik“, reče. „Uvijek možeš ljudima pričati čime si se bavio u svojoj zemlji.“

„Ma to ste sad lagali!“ izvalim.

„Ne bih ja nikad!“ odvrati domar. „Zapravo, bio sam jedan od najboljih lažljivaca u zemlji. Pobijedio sam na natjecanju. Na državnom prvenstvu u laganju.“

„Oh!“ uzviknem.

„Još nešto“, doda on. „Jesi li vidjela onaj plakat?“ upita i pokaže držeći kutiju cigareta među prstima:

Traži se prodavačica božićnih jelki. Javite nam se ako ste savjesni, odgovorni i volite rad na otvorenom.

Plakat je bio zalijepljen na rasvjetni stup. Na dnu su bile izrezane trakice s telefonskim brojem.

„Ne zvuči loše, ha?“ predloži domar.

„Mislim da ne primaju djecu od deset godina“, odgovorim.

„Nisam mislio na tebe“, uzvrati domar.

Otišao je do stupa i otrgnuo jednu trakicu pa se vratio i pružio mi je.

„Pokaži oglas svom ocu“, reče on.

Pahulje su se otapale oko trakice.

„Ako se odluči javiti, neka slobodno kaže da poznaje Alfreda“, reče domar. „On im razvozi jelke.“

„Zbilja?“ pitam.

„E tko će ga više znati što je zbilja“, odvrati domar. „Ja poznajem Alfreda, ti poznaješ mene, a tvoj otac poznaje tebe. To ti je taj *circle of life*.“

Kimnem.

„Inače,“ doda domar, „slobodno ponesi cijeli plakat.“

Opet je otišao do stupa i odlijepio selotejp te smotao plakat.

„Ovdje se ionako ne smiju lijepiti plakati“, objasni on.

„Što ako se netko drugi bude htio prijaviti?“ upitam.

Domar mi turne smotuljak u džep jakne. Pahulje mu slijeću na navučenu kapicu.

„Baš zato“, reče on. „Ipak pred tobom stoji veliki mislilac.“

Kad sam stigla kući, tata je sjedio za kuhinjskim stolom. Podigao je pogled, rukom zaklonio oči.

„Ma je l' to moje sunce?“ upita on. „Gdje su mi sunčane naočale?“

Nasmiješio se, i ja sam se osmjehnula. A onda se uozbiljio.

„Dodi, vidi ovo“, pozove me.

Protrlja čelo. Ne mogu ga slušati kad krene: *Nema ovdje života za djecu, na asfaltu i u svem ovom jadu.* A onda doda: *Ali glupe niste, to vam ne može nitko tvrditi. I lijepo vam je bilo nekoć, sjećate se šatora onog ljeta? Sjećate se kolibe one zime?* Odgovorim: da i ne i da, ali ne mogu ga slušati kad tako krene, pa razmotam plakat i spustim ga na stol.

„Prodavač božićnih jelki“, reče tata.

Plakat se sâm smota. Opet ga odmotam i čvrsto pridržim. Tata podigne pogled.

„Prodavač božićnih jelki“, ponovi on. „Ali Ronja, to je posao za dripce iz Totena.“

„Bolje išta nego ništa“, kažem.

Onda opet pogleda plakat. Pa naglo ustane, priđe kuhinjskoj ploči te podigne kuhalo za vodu. Otvori slavinu i kaže: „Nisi ti blesava. Nisi nikad ni bila.“

Napunio je kuhalo. Volim kad pije kavu. I kad navuče donji dio trenirke, i kad pogleda kroz prozor pa počne lunjati naokolo, volim to, sjećam se svih poslova koje je radio. Najbolji je bio u pekarnici, tad bi nam donosio velike pužice s cimetom, mogla bih ih ponijeti sutradan u školu, ostali bi mi se navirivali u kutiju za užinu i govorili: *Da, ziher!* Musse bi rekao: *Ti uvijek imaš sreće*, a Stella dobacila: *Znaš da se to ne smije?*, pa bi me Musse branio: *Daj, ostavi je na miru, Stella, ionako svi nose slatko za gablec.* Ali bilo mu je dobro i dok je radio u trgovini i dok je prao tramvaje; drugi su mi govorili: *Tebi stari radi u Kiwiju, mo'š nam sredit' popust na kakao?* ili: *Stari ti pere tramvaje, mo'š ga zamolit' da ne opere one grafite od mog brata?* Jedino mi se nije sviđalo ono kad je glumio pjesnika i pisao da je misao kao jegulja u brzacu. I još je te svoje pjesme prodavao ispred trafike, to mi se nije dopalo, ali zato volim kad kuhalo počne šištat i to mi je dovoljno. *Previše maštate*, zna reći Melissa. *Da je maštanje posao, mi bismo već živjeli u Holmenkollenu.*

Voda proključa. Tata podigne kuhalo. A meni je glava već puna maštarija. Znala sam gdje se prodaju drvca i pomislila da bih mogla odjuriti tamo poslije škole. Tata bi mogao obilaziti jelke u vunenom džemperu, a ja bih stajala ondje kod benzinske postaje, gledala ga kako se smješka kupcima i sprema njihov novac u debeli novčanik. Onda bi dobio plaću i Melissi bismo za Božić mogli pokloniti nešto što si priželjkuje. Tata bi to kupio, došao kući, namignuo mi dok se kupam i došapnuo: *Ovo će se si-*

gurno dopasti šesnaestogodišnjakinji, je l' da? Mislila sam da bi tata mogao dostaviti jelku i u školu. Točno sam znala kako bi svi reagirali, Meron bi se nagnuo kroz prozor i viknuo: *Stiže božićna jelka! Stiže božićna jelka! Gle, pa to je Ronjin tata!* I učiteljica bi nam naredila: *Svi na svoja mjesta, sjedajte!*, ali svi bi potrčali do prozora, da, svi bi potrčali do prozora i na dvorištu bismo ugledali ravnateljicu kako prilazi tati. Obgrlila bi pleteni kaput, a onda mu pokazala prema školskoj dvorani. Vuneni remen povijao bi se na vjetru, a tata bi se široko smiješio, vukao drvce kroz ulaz i svi bi iz razreda vikali: *Vau!* O tome sam maštala.

Tata je stajao kraj prozora i gledao van. I dalje je sniježilo. Držao je šalicu ispred sebe. Kuhinja nam je bila tako prazna.

„Možda ove godine dobijemo jelku?“ zapitam.

„Ha?“ prene se tata.

„Ako ih budeš prodavao“, dodam. „Možemo je onda dobiti?“

„Naravno“, reče tata i okrene se. „Razbojnička kćeri. Tko zna, možda mi daju kakav radnički popust?“

„Sto posto!“ uskliknem.

„Možda mi je daju i besplatno?“ zamisli se tata, a ja kimnem jer mislim da hoće.

„**R**azbojnička kćeri“, tako me tata obično zvao. „Ti si moja razbojnička kći, moje blago i moj spas u zadnji čas.“

Zvao nas je Zvijezdom, Mjesecom, Makaronom i Karamelicom. Zvao nas je Ronja, razbojnička kćeri, i Melissa Moonlight, ušao bi kroz vrata i pitao: „Ma gdje su moja razbojnička kći i moja mjesečina?“

„Evo nas, tu smo“, odgovorile bismo. „Jedemo zobene pahuljice.“

„**M**isliš da će dobiti posao?“ upitam.
Ugniježdila sam se Melissi ispod ruke. Automobil-
bilska svjetla plesala su po stropu.

„Ne mislim“, odvrati Melissa. „Naravno da neće.“

Čeprkala je razderotinu na tapeti.

„Ali ako ga dobije“, započnem. „Onda bi i ti htjela da
dobijemo božićnu jelku, je l’ da?“

Melissa je prestala čeprkati.

„Mislim, i tebi bi bilo drago da je dobijemo, je l’ da?“
upitam.

„Ronja“, reče ona. „Jelka košta nekih šesto kruna.“

Vani je zatrubio automobil. Netko je povikao: *Daj,
pazi malo, čovječe!*

„Sklsko je“, objasni Melissa. „Opet pada ledena kiša.“

„Ali Melissa“, kažem. „Ne misliš da postoji neki po-
pust na jelke ako ih već prodaje?“

„Ali ne prodaje ih“, reče ona. „Taj si detalj zaboravila.
Pusti sad to.“

Ali nisam htjela. Čvrsto sam zažmirila sve dok mi se u
glavi nije pojavilo mnoštvo jelki.

„Ali ako...“ bila sam uporna. „Misliš da mu ne bi po-
moglo ako kaže da poznaje Alfreda?“

„Ma bi“, odvrati Melissa. „Možemo sad na spavanje?“
„Ali ako kaže da poznaje Alfreda i dobije posao i postoji popust za radnike“, kažem. „Samo razmišljam: bi li je htjela odmah okititi? Ili bi čekala do Božića?“

Melissa me pogleda.

„Ali ne želim maštati o tome“, reče ona.

„Ni malo?“ upitam. „Samo na tren?“

„Daj, boktemazo“, odvrati ona. Ali popustila je, primijetila sam, pogledala je u strop i tijelo joj se opustilo, primila me za ruku ispod popluna.

„Da, bih“, reče ona. „Ako bismo je dobile.“

„Aha“, kažem.

„Onda bismo je unijele u dnevni boravak“, reče Melissa.

„Možeš reći da smo je unijele u kolibu?“ upitam.

Melissa me pogledala.

„Stvarno ne kužim: ti točno znaš što želiš da kažem“, reče ona. „Zašto sama ne ispričaš cijelu priču?“

„Karamelice?“ umilim joj se.

Melissa zatvori oči.

„Dobro“, pristane ona. „Unijele smo je u kolibu. Duboko, duboko u šumi. S kaminom i svim mogućim. I onda na Badnjak, ujutro, dok je još mrak...“

„Da?“ nestrpljivo kažem.

„Onda uđemo u sobu i upalimo lampice“, doda Melissa. „I onda drvce sja... posve čarobno.“

„Da“, kažem. „Kao u *Djevojčici sa šibicama*.“

„Nemoj sad o tome“, prekori me Melissa. „To je najtužnija bajka na svijetu.“

„Ali sjećaš se te jelke?“ upitam. „Sjećaš se jelke koju je vidjela?“

„Buncala je“, odvrati Melissa. „Pusti to. Djevojčica na kraju umre.“

„Ne umre“, kažem. „Susretne se sa svojom bakom.“

Melissa uzdahne i odmahne glavom, a onda prisloni lice uz moje, usta su joj tik do mog uha i potihom mi govori o božićnim ukrasima i kaminu i dimu koji se kovitla u nebo, duboko, duboko u šumi.

Moraš pronaći stazu. Shvatit ćeš kad je pronađeš. Pojavit će se kao portal u šumi: na stablima ima snijega, nadvijaju se nad tobom kad počneš hodati. I tako hodaš. Lako je, jer snijeg je čvrsto utaban. Zatim izbiješ na čistinu i spaziš jezerce, glatko i bijelo, i obrodnak gdje je lisica smjestila svoju jazbinu, a kad stigneš do vrha i ugledaš ogradu od kolaca, samo je slijediš, i već znaš što te čeka.

„Cure!“ vikne tata. „Dobio sam posao.“
„Bilo je to sutradan, odmah poslije škole. Sjedile smo za stolom, usta su mi bila puna zobenih pahuljica i mlijeka. A tata je stajao na kuhinjskim vratima. Osmjehnuo se i ispustio kožnu jaknu na pod, prišao nam i tutnuo neke papire na stol.

„Dobio sam ga“, ponovi on.

Melissa spusti žlicu u tanjur.

„Čestitam“, reče ona. „Kad počinješ?“

„Sutra“, odgovori tata.

„Onda bolje namjesti budilicu“, predloži Melissa.

„Posao je savršen“, reče tata. „Počinjem u deset.“

„Čuda se događaju“, znao je reći domar. „Ponekad ne postoji drugi izlaz i onda se dogodi čudo.“

Kad smo se sutradan vratile kući, nije ga bilo. Opet smo sjedile za kuhinjskim stolom, opet smo jele zobene pahuljice, vani je bio mrak i tate nije bilo.

„Stvarno vjeruješ da je na poslu?“ upitala sam.

„Ne vjerujem ja više ništa“, odvrtila je Melissa. „Tko hoće vjerovat', nek' se javi u džamiju.“

„Ali da moraš pogađati?“ upitala sam. „Što bi rekla, gdje je?“

Uto su se otvorila ulazna vrata, ja sam poskočila, a tata je doviknuo: „Bok, bok, uf, kako je ovdje lijepo i toplo!“

Melissa je prestala jesti. Tata je zbacio cipele s nogu i došao do nas. Nosio je vuneni džemper koji je bio sav načičkan iglicama. Rukavice je stavio sušiti na radijator. Zacijelo je bio na poslu, inače se ne bi vratio pun iglica; otvorio je kuhinjski ormarić i ubacio čitavo pakiranje špageta u lonac. Onda je ušao u hodnik i stao prekapati po ladicama govoreći da mu treba još rukavica.

„Ne možete ni zamisliti koliko su iglice mokre po ovom vremenu“, rekao je. „Tko ne prodaje božićne jelke, pojma o tome nema.“

Potom je sjeo za stol i počeo prepričavati. Bio je na poslu i onda došao ravno kući, a ja sam znala što Melissa misli, da neće još dugo izdržati. Ali ipak je izdržavao.

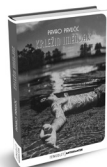
Do sada objavljeno

Stefan Zweig

24 sata u životu jedne žene, Leporella

Novele

Pavao Pavličić

Krežin imenjak

Roman

Ivan Golub

Knjiga poučaka

Prozni zapisi

Goran Tribuson

Truba Cheta Bakera

Roman

Karel Čapek

Majka

Drama

Julijana Matanović

Stoji ti put

Roman

Sanja Pilić
Šetnje, zaborav
Prozni zapisi

Ivana Šojat
Tri carstva
Prozni zapisi

Vid Balog
Cigle, krave i legende
Drame

Petr Hruška
Ugledao sam svoje lice
Poezija

Alberto Guerra Naranjo
Samoća vremena
Roman

Sara Gordan
Noć
Roman

Sašo Ognjenovski

Turneja

Roman

Simona Jovanoska

Dan jednog crva

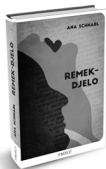
Roman

Alina Nelega

Oblak u obliku deve

Roman

Ana Schnabl

Remek-djelo

Roman